

МИРОНЮК Т. І., канд. екон. наук, асистент
Одеська національна академія харчових технологій

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

В статті розглянуто стан, фактори впливу та подальший розвиток молокопереробних підприємств. Запропоновані перспективні напрями діяльності зазначених підприємств.

Ключові слова: молокопереробні підприємства, перспективні напрями, ефективність, інвестування, інноваційна діяльність.

The author in article has considered a status, influence factors and further development of dairy enterprises. Perspective directions of activity have been offered for these enterprises.

Keywords: dairy enterprises, perspective directions, efficiency, investment, innovative activity.

Вступ. Зміни, що відбуваються в Україні у зв'язку із реформуванням економічних відносин, вимагають впровадження механізму нового типу. В умовах членства України в СОТ виникає потреба у визначенні нових напрямів розвитку молокопереробної галузі.

Об'єктивна необхідність припинення негативних процесів, які відбуваються у молочній промисловості, вирішення проблем її ефективного функціонування задля забезпечення потреб населення, підвищення конкурентоспроможності молочної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках підтверджують актуальність даного дослідження. Адже розвиток молокопереробної галузі не може відбуватись хаотично, без визначення пріоритетів діяльності, встановлення кінцевих параметрів розвитку. Її стан та ефективність функціонування залежать від узгодженості дій держави, виробників молока, переробних підприємств та інвесторів, що в сукупності координує розвиток молочної промисловості України.

Значна частина теоретичних та прикладних

аспектів функціонування молокопереробної промисловості України висвітлена у працях вітчизняних економістів, таких як: В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, М.М. Ільчук, М.П. Коржинський, Л.О. Мармуль, В.Я. Месель-Веселяк, Т.Л. Мостенська, О.С. Олійник, П.Т. Саблук, І.Н. Топіха, Д.Ф. Харківський, Г.В. Чабан, О.О. Швець.

Постановка завдання. Важливим на сучасному етапі господарювання, особливо в умовах зменшення обсягів якісної сировини у молокопереробній галузі, є ефективне застосування дієвих механізмів розвитку. Тому, в умовах обмеженості власних фінансових ресурсів, невизначеності законодавства та інших факторів, важливим є подальший ефективний розвиток зазначених підприємств.

Виходячи з цього метою даної статті є окреслення перспективних напрямів діяльності молокопереробних підприємств.

Результати. В умовах щорічного скорочення надоїв молока та кількості продуктивних корів, відповідно зменшується виробництво молочних продуктів, що видно з даних таблиці 1 [1, 5].

Таблиця 1

Виробництво молочної продукції за 2003–2009 роки в Україні, тис. т

Види молочної продукції	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Молоко оброблене рідке	645	716	863	818	859	801	758
Масло вершкове	137	116	120	104	100	84,8	74,5
Спреди та суміші жирів	...	53,0	80,3	71,1	83,8	80,8	72,7
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	57,7	71,3	83,5	93,2	93,2	92,9	84,7
Сири жирні	173	224	274	217	246	249	227
Продукти кисломолочні	427	467	499	523	534	534	492

Так, в 2009 році порівняно з 2008 роком скорочення відбулося по всіх позиціях молочних продуктів. В цілому, на підприємствах із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів індекс промислової продукції у 2009 р. становив 93,9%, а у молочній галузі всього 90,8% [5]. Тобто від дії цього економічного фактора (скорочення обсягів сировини) в цілому залежить розвиток галузі.

Взагалі на діяльність молокопереробних підприємств впливають такі фактори, які згруповано

в п'ять підгруп:

1) *економічні* – виражаються у зменшенні виробництва молока та зниженні його якості, що значно впливає на обсяги виробництва молочної продукції. Можливими діями підприємства щодо усунення негативного впливу цієї групи факторів є участь у розробці програми розвитку тваринництва в Україні шляхом наукових розробок на підприємстві або за його сприяння та удосконалення системи управління якістю на підприємстві.

2) *політичні фактори* виявляються у відсутності стандартів на всі види молочної продукції, які особливо необхідні в умовах членства країни у Світовій організації торгівлі, наявності великої кількості законодавчих актів з питань регулювання ринку молочної продукції. В цій ситуації, на нашу думку, підприємству краще дотримуватися міжнародних стандартів, поки національні не будуть приведені у відповідність з ними.

3) *соціально-демографічні* мають неоднозначний вплив: позитивний – скасовано ПДВ на дитячу молочну продукцію, що сприяє збільшенню попиту та частковому покращенню рівня доходів населення; негативний – погіршення демографічної ситуації. Гарний приклад в цьому напрямку - це ВАТ «Балтський молочноконсервний комбінат», який є головним виконавцем Державної програми «Україна дітям» по наповненню вітчизняного ринку молочних продуктів високоякісними продуктами дитячого харчування. Підприємство займається благодійною роботою – молочною продукцією забезпечуються школа-інтернат, дитячий будинок-інтернат, Одеський дитячий садок № 250 на 140 чол. та інші.

4) *географічні фактори* є визначальними у зменшенні витрат на транспортування молочної сировини та, відповідно, у здешевленні продукції. Оскільки ВАТ «БМКК» закупає сировину в трьох областях (Одеська, Вінницька та Миколаївська), то підприємству слід розробляти проекти майбутніх дочірніх підприємств у зоні збору сировини. Першим етапом цього заходу було обладнання молокопереробним підприємством сучасних високотехнологічних пунктів збору молочної сировини.

5) *фактори конкурентного середовища*: поява заводів-конкурентів сприяє підвищенню цін на молочну продукцію у зв'язку з посиленням конку-

ренції. Загрозою при цьому є збільшення нереалізованої продукції підприємства-виробника. Для зменшення впливу цього фактора кожному окремому підприємству необхідно розробити конкурентну стратегію по зниженню витрат, що в свою чергу сприятиме зниженню цін на готову продукцію [2].

Діяльність молокопереробних підприємств певною мірою залежить від розвитку інших галузей та впливу податкових умов. Виходячи з цього, для підтримки фінансово-економічного стану підприємств молокопереробної галузі доцільним є:

1) здійснення жорсткого державного контролю за якістю молока-сировини – для чого необхідно привести у відповідність стандарти із вимогами СОТ;

2) стабілізація закупівельних цін на молоко – доцільно створити єдине фермерське агентство з продажу молока, що врахує інтереси всіх його виробників, а не кожного окремо;

3) запровадження пільгового кредитування учасників ринку молока та молочних продуктів – доцільно розробити дієві програми на основі встановлення партнерських зв'язків із банками;

4) встановлення чіткого контролю за здійсненням інвестування – доцільно створення на молокопереробних підприємствах інженерних груп, які відповідатимуть за впровадження інвестицій та інновацій.

Останнє, на нашу думку, є найважливішим напрямом діяльності молокопереробних підприємств. Запропоновані нами основні заходи щодо напрямів інвестування молокопереробними підприємствами систематизовано у таблиці 2.

Таблиця 2

Пріоритетні напрями інвестування молокопереробних підприємств

Напрями інвестування	Форми інвестування	Види інвестицій
1. Покращення існуючих технологій	Модернізація та оновлення основних засобів	- придбання або лізинг високотехнологічних ліній з переробки молока, холодильного устаткування; - будівництво сучасних пунктів прийому молока.
	Інновації	- розробка „ноу-хау” з виробництва продукції; - проведення досліджень з покращення якості молочної продукції та їх впровадження у виробництво.
2. Диверсифікація виробничої діяльності	Реконструкція	- придбання виробничих ліній для нових видів продукції; - придбання устаткування (сушильних та вакуум-апаратів) для переробки вторинної сировини – сироватки та молочного відвіюку.
	Нове будівництво	- будівництво цехів для виробництва різних видів молочної продукції.
3. Диверсифікація інвестиційної діяльності	Фінансове	- придбання акцій комерційних банків; - здійснення інших фінансових інвестицій.
	Розвиток техніко-технологічної бази	- обладнання високотехнологічних пунктів збору сировини; - інвестиції у сировинну базу.

Серед зазначених напрямів інвестування, на нашу думку, найпріоритетнішим є здійснення інновацій – дослідження різноманітних продуктових інновацій молокопереробних підприємств дає

можливість класифікувати їх таким чином: продукція зі знизеним вмістом жиру для дієтичного харчування; функціональні молочні продукти; продукти з новими споживчими якостями; продукти,

що відповідають потребам окремих груп населення; продукція, що має зручне пакування.

Основними напрямками технологічних інновацій в молокопереробній промисловості є: застосування низки менш енергомістких і мало-відходних технологій; низькотемпературна обробка з метою збереження корисних властивостей молока; нанотехнології [4].

Необхідно розробити цільову інноваційну програму для молокопереробної галузі, а також регіональні інноваційні програми, в яких необхідно передбачити реально діючі механізми їх реалізації, а також систему моніторингу за впровадженням вказаних програм.

Доцільно створити галузевий науково-дослідний центр зі змішаним державно-приватним фінансуванням; галузевий і місцеві інноваційні фонди для фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, а також закупівлі ліцензій на високоефективні іноземні технології, що дозволяють виробляти продукцію нових поколінь. До чинників, які можуть сприяти активізації інноваційної діяльності, належить також інноваційна інформованість і культура, пропаганда науково-технічних досягнень і нововведень, моральне заохочення інноваторів.

В умовах значної зношеності обладнання на більшості молокопереробних підприємств для реалізації інноваційних програм їм необхідно використовувати дешевші інвестиційні ресурси, що набуває ще більшої актуальності в умовах членства України у СОТ.

Заходами в цьому напрямку можуть бути, в першу чергу, їх диверсифікація – продаж власних цінних паперів (для ВАТ та ЗАТ). У квітні 2003 року компанія «Галактон» придбала контрольний пакет акцій Кременчуцького міського заводу, який випускає продукцію під торговою маркою «Кремез». Це дозволило головному підприємству-власнику збільшити свою ринкову нішу з 10 % до 13 %.

По-друге, використання фінансового лізингу як альтернативного ресурсу фінансування. Позитивним моментом є економія витрат на використання фінансового лізингу перед банківським кредитом. Це допоможе досліджуваним підприємствам розв'язати ряд проблем: оновити матеріально-технічну базу, не вилучаючи з обігу велику суму грошових коштів, яка необхідна на придбання такого оснащення. В якості об'єктів лізингу слід використовувати обладнання, транспортні засоби і продуктивну худобу. Це дозволить підприємствам з переробки молока створити власні сировинні зони та підтримати таким чином виробників молока. Можливим є лізинг високотехнологічних ліній з переробки молока, наприклад, апарату «Дивемілк», який розроблено інститутом тепловізики для покращення органолептичних властивостей продукції, уповільнення окисних процесів та збільшення термінів зберігання, також відомого Шведського виробника техніки „Альфа-Лавал”, пакувального обладнання фірми „Трепко”, яке враховує розширення видів упаковки, продуктів пакування, подовження термінів їх споживання та робить процес переробки молока

замкнутим; устаткування (сушильних та вакуум-апаратів) для переробки вторинної сировини – сироватки та молочного відвіюку з метою виробництва казеїну та сухого молока, яке зараз користується великим попитом у світі

Крім того, для підвищення інвестиційної привабливості молокопереробних підприємств необхідно удосконалити економічні взаємозв'язки між виробниками та підприємствами переробки молока, тобто створювати регіональні кластери, оскільки при такій взаємодії всіх ланок виробничого процесу досягається максимальний результат та синергетичний ефект. Досвід зарубіжних країн свідчить, що інтеграція в молочній галузі – це об'єктивний процес, пов'язаний з необхідністю підвищення ефективності товарного виробництва та конкурентоспроможності молочної продукції, як на внутрішньому, так і на світовому ринках. Цінним є досвід Голландії, де всього 10 переробних підприємств, які тісно пов'язані із виробниками молока. В цьому напрямку ми пропонуємо створити кластер молочної продукції південного регіону, до якого входять підкластери:

- 1) підприємств - виробників молока та селянських господарств,
- 2) навчальних закладів по підготовці кваліфікованих кадрів (ОНАХТ, ОДАУ),
- 3) молокопереробних підприємств з розвиненим транспортним цехом.

Ще одним перспективним напрямком поліпшення ситуації в молочній галузі із сировинним забезпеченням, як ми вважаємо, є кооперація виробників молока. Тут є певні позитивні моменти – створена Українська молочна компанія – вузько-спеціалізоване високотехнологічне підприємство з виробництва молока зі статусом племінного репродуктора. Нею побудовані ферми на 14 тис. голів, на що витрачено близько 0,5 млрд. грн., в яких первістка дає за період лактації 8200 кг. Після виходу на проектну потужність компанія планує вийти на 10 тисяч кілограмів. Сьогодні одна ферма уже продає 50 тонн молока гатунку „екстра”. Воно йде на дитяче харчування та виробництво сирів вищої якості. Компанія набула цінного досвіду в спорудженні молочних ферм. У виробництві молока застосовуються найпередовіші технології. Цифри показують, що економічний ефект від реалізації цього проекту не поступається показникам США та Європи.

Тому для підвищення ефективності виробництва підприємств-виробників молока слід застосувати цей досвід в кожному регіоні. Необхідно зосередити всі зусилля на підвищенні виробництва молока за рахунок зростання продуктивності корів при одночасному збільшенні їх кількості. При цьому необхідно забезпечити рентабельність виробництва на рівні 10-15 %, що дозволить в перспективі знизити закупівельні ціни на молоко. Відповідно така кооперація повинна проходити при державній підтримці, стимулюванні та контролі цього процесу. Це дозволить, в першу чергу, вирішити проблеми самих виробників молока, а, по-друге, забезпечити молокопереробні підприємства сировиною, тим самим максимально завантажити їх виробничі

потужності.

Висновки. Україна має ідеальні кліматичні умови для створення потужної молочної галузі. В цьому ми погоджуємося з думкою Сергія Бикова: „Немає причин, щоб Україна не стала світовим лідером з виробництва молока. Хіба – відсутність державних програм підтримки молочної галузі і створення хорошого інвестиційного клімату. Сьогодні складний період, але, незважаючи на це, ми все одно з оптимізмом дивимося в майбутнє”.

Отже, молочний ринок надає величезні можливості для інновацій, проте інноваційну

діяльність здійснює незначна частка підприємств молокопереробної промисловості України, що пов'язано з дефіцитом фінансування. Розв'язання даної проблеми вимагає пошуку перспективних джерел фінансування, серед яких: залучення банківського кредитування; надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів зі зниженням кредитної ставки; запровадження істотних пільг підприємствам, що здійснюють інноваційну діяльність; запровадження різних форм фінансового лізингу; підвищення ефективності програмно-цільової форми у системі фінансування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Статистичний щорічник Одеської області за 2008 рік. Одеса, 2009.
2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд., перераб. и доп. / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. – 552 с.
3. Колотуша М. Інноваційна активність підприємств харчової промисловості: упорядкування та динаміка параметрів (таблиці) / М. Колотуша, С. Петруха // Економіст. – 2007. - № 3. – С. 35-81.
4. Рашевська Т.О. Перспективи створення нанотехнологій молочних продуктів функціонального призначення / Т.О. Рашевська, А.І. Українець // Молочна промисловість. – 2008. - № 1. – С. 65-71.
5. www.ukrstat.gov.ua

УДК [330.322.2 : 005.337] : [338.439.4 : 637.5]

ЯНКОВИЙ В.О., викладач
Одеський державний економічний університет

МОДЕЛЬ БЕЗБИТКОВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ В М'ЯСОПЕРЕРОБНУ ПРОМИСЛОВІСТЬ

Розглядаються теоретичні та методичні питання застосування виробничої функції Кобба-Дугласа при визначенні зони безбитковості капітальних вкладень, наводиться приклад практичного впровадження запропонованої моделі, побудованої за даними групи підприємств м'ясопереробної промисловості України.

Ключові слова: м'ясне виробництво, безбитковість, виробнича функція, інвестиції.

The theoretical and methodical questions of Kobb-Duglas production function application are examined at determination of break-even capital investments area, an example of offered model practical introduction, built from data of Ukrainian meat industry enterprises group is made.

Keywords: meat production, break-even, production function, investments.

Вступ. Сучасні умови м'ясного виробництва висувають підвищені вимоги до раціонального використання всіх ресурсів (в тому числі праці та основного капіталу) для досягнення максимального значення прибутку не тільки в минулому, а й у найближчому майбутньому. Для реалізації цієї задачі необхідне чітке представлення й використання в процесі формування, аналізу й обґрунтування планових варіантів розвитку підприємницької діяльності всіх тих об'єктивних залежностей, що існують між вихідними умовами (показниками ресурсів) і результатами виробництва (обсягами випуску м'ясопереробної продукції).

Однією з форм математичного вираження такої залежності служать виробничі функції (ВФ) –

характерні для даної економічної системи співвідношення між обсягом продукції, що випускається, і розмірами виробничих факторів [1], [2], [3], [4, с.372-448].

Обсяг виробленої продукції зазвичай вимірюється єдиним вартісним показником, наприклад, показником товарної або реалізованої продукції. В ринковій економіці, особливо в умовах сучасної фінансово-економічної кризи, все більше дослідників застосовують саме показник реалізації. На наш погляд, наведена теза повністю справедлива й по відношенню до продукції м'ясопереробної підгалузі харчової промисловості України, яка виступає об'єктом даного дослідження. Оскільки «на склад» ніхто тепер не працює, то в подальшому ми